

บทที่ 4

การสาบสูญ

ตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 เรื่องการสิ้นสภาพบุคคลตามมาตรา 15 ไว้ว่า “การสิ้นสภาพบุคคลนั้นมีได้ 2 กรณีคือ การตายธรรมดา และการตายโดยผลของกฎหมาย หรือเรียกว่า การสาบสูญ ซึ่งเรื่องสาบสูญนี้ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 48 ถึงมาตรา 64 และแยกออกเป็น 2 กรณีคือ

1. กรณีที่ถือว่าเป็นผู้ไม่อยู่ (มาตรา 48)
2. กรณีที่ถือว่าผู้ไม่อยู่ถึงแก่ความตาย (มาตรา 61)

ในลำดับต่อไปจะได้ทำการศึกษาที่ละกรณีโดยละเอียดต่อไป

4.1 กรณีที่ถือว่าเป็นผู้ไม่อยู่

สำหรับกรณีผู้ไม่อยู่นี้ เป็นเรื่องที่ถูกกฎหมายต้องการให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ได้ไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และไม่มีใครรู้แน่ว่าบุคคลนี้ยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ และยังเป็นช่วงแรก ๆ นับแต่ได้จากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ไป และกฎหมายได้คำนึงถึงหลักความจริงที่ว่าญาติหรือคนใกล้ชิดของบุคคลเหล่านี้ยังตั้งความหวังว่าบุคคลเหล่านี้จะกลับมาได้ในเร็ววัน แม้ไม่อยากทำอะไรที่เป็นการทำให้สิทธิของบุคคลเหล่านี้ถูกกระทบหรือมีความเปลี่ยนแปลง แต่ในกฎหมายเมื่อมีเหตุการณ์อย่างนี้ย่อมมีปัญหาในกฎหมายตามมาแน่นอน เช่น สถานะในครอบครัวจะเป็นอย่างไร ทรัพย์สินเงินทองตลอดจนธุรกิจใครจะดูแลรับผิดชอบ เป็นต้นส่วนในเรื่องครอบครัว แม้จะมีปัญหาในทางกฎหมายอันเนื่องมาจากการไม่อยู่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่ก็ไม่ยุ่งยากและละเอียดอ่อนเหมือนเรื่องทรัพย์สิน เงินทองและธุรกิจของผู้ไม่อยู่แน่นอน

ดังนั้น กฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงได้วางหลักเกณฑ์ไว้บังคับใช้กับผู้ไม่อยู่ไว้ในหลายมาตรา ซึ่งแยกออกได้หลายประเด็นดังนี้คือ

4.1.1 การจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่

1. กรณีผู้ไม่อยู่ไม่ได้ตั้งตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปไว้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 48 ได้บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลใดไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่โดยมิได้ ตั้งตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปไว้ และไม่มีใครรู้แน่ชัดว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลจะสั่งให้ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดไปพลางก่อนตามที่จำเป็นเพื่อจัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้ไม่อยู่นั้นก็ได้

เมื่อเวลาได้ล่วงเลยไปหนึ่งปี นับแต่วันที่ผู้ไม่อยู่นั้นไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และไม่มีผู้ใดได้รับข่าวเกี่ยวกับบุคคลนั้นประการใดเลยก็ดี หรือหนึ่งปีนับแต่วันมีผู้ได้พบเห็นหรือได้ทราบข่าวมาเป็นครั้งหลังสุดก็ดี เมื่อบุคคลตามวรรคหนึ่งร้องขอ ศาลจะตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ขึ้นก็ได้”

มาตรา 48 นี้จะเป็นเรื่องของผู้ไม่อยู่ที่ไม่ได้ตั้งตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปไว้ อาจเพราะไม่อาจคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดเหตุการณ์ตามมาตรา 48 ขึ้น หรืออาจเพราะไม่อยากตั้งตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปก็ตาม ซึ่งในเรื่องตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปนั้น เนื่องจากมาตรา 40 ได้บัญญัติไว้ว่า “ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยตัวแทนแห่งประมวลกฎหมายนี้ มาใช้บังคับแก่การจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่โดยอนุโลม” ดังนั้นจึงต้องไปดูหลักกฎหมายเกี่ยวกับตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปและตัวแทนรับมอบอำนาจเฉพาะการในเรื่องตัวแทน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 มาตรา 797 บัญญัติไว้ว่า “อันว่าสัญญาตัวแทนนั้น คือสัญญาซึ่งให้บุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าตัวแทน มีอำนาจทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าตัวการและตกลงจะทำการดังนี้

อันความเป็นตัวแทนนั้นจะเป็นโดยตั้งแต่งแสดงออกชัดหรือโดยปริยายก็ย่อมได้”

1.2 มาตรา 800 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าตัวแทนได้รับมอบอำนาจแต่เฉพาะการ ท่านว่าจะทำการแทนตัวการได้แต่เพียงในสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้กิจอันเขาได้มอบหมายแก่ตนนั้นสำเร็จลุล่วงไป”

เมื่อพิจารณาจากมาตรา 797 และมาตรา 800 ก็จะทำให้ทราบถึง คำจำกัดความของคำว่าตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปว่าหมายถึงตัวแทนที่มีอำนาจทำการแทนบุคคลที่เรียกว่าตัวการได้ในทุกเรื่อง ส่วนตัวแทนเฉพาะการนั้นหมายถึงตัวแทนที่สามารถทำการแทนตัวการได้เท่าที่ได้รับมอบหมายในตำแหน่งจนสำเร็จเท่านั้น เช่น ตั้งให้ตัวแทนเฉพาะการในการยื่นฟ้องต่อศาล หรือให้เช่าสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น

ดังนั้นเมื่อกลับไปพิจารณาถ้อยคำของมาตรา 48 วรรคหนึ่ง ที่ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับกรณีที่ผู้ไม่อยู่ไม่ได้ตั้งตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปไว้ โดยกำหนดให้ ผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการมีสิทธิร้องขอให้ศาลสั่งให้บุคคลที่ร้องขอมีอำนาจกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่ร้องขอไว้ได้ ตามที่ศาลจะเห็นว่าเป็นการจำเป็นเพื่อจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ได้ เช่น บิดาขอให้ตั้งเป็นตัวแทนเฉพาะการของบุคคลซึ่งหายออกไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในเรื่องการยื่นฟ้องคดีต่อศาล เป็นต้น ซึ่งระยะเวลาในวรรคหนึ่งอาจเป็นระยะเวลาเท่าใดก็ได้แต่ต้องยังไม่เกิน 1 ปี

ทั้งนี้เพราะในมาตรา 48 วรรคสอง ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าจะกระทำการตามวรรคสองได้ก็ต่อเมื่อระยะเวลาที่บุคคลนั้นหายออกไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ยาวนานเกิน 1 ปีแล้วเท่านั้น เพราะได้กำหนดไว้ว่า “เมื่อเวลาได้ล่วงเลยไปหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้ไม่อยู่นั้นไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่และไม่มีผู้ใดได้รับข่าวเกี่ยวกับบุคคลนั้นแต่อย่างใด” หรือ “เมื่อเวลาได้ล่วงเลยไปหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้ได้พบเห็นหรือได้ทราบข่าวเกี่ยวกับบุคคลนั้นครั้งสุดท้าย” ดังนั้น ให้ผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการสามารถร้องขอต่อศาลเพื่อขอตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ซึ่งศาลจะตั้งหรือไม่ก็แล้วแต่ดุลยพินิจของศาลเท่านั้น

2. กรณีผู้ไม่อยู่ได้ตั้งตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปไว้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 49 บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่ผู้ไม่อยู่ได้ตั้งตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปไว้ และสัญญาตัวแทนระงับสิ้นไป หรือปรากฏว่าตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปได้จัดการทรัพย์สินนั้นในลักษณะที่อาจเสียหายแก่บุคคลดังกล่าวให้นำมาตรา 48 มาใช้บังคับโดยอนุโลม” สำหรับมาตรานี้ เป็นเรื่องที่ถูกกฎหมายมีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ที่แม้จะได้มีการตั้งตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปก็ตาม แต่ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินในนี้ก็หมายถึงผู้ไม่อยู่ไม่สามารถควบคุมจัดการดูแลการทำงานของตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปได้เหตุเพราะการไม่อยู่ของผู้ไม่อยู่ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นกรณีสัญญาตั้งตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไประงับลง

หรือเป็นกรณีตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปได้จัดการทรัพย์สินไปในทางที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ไม่อยู่ได้แล้ว ภายใต้ข้อกำหนดของมาตรา 49 ได้กำหนดให้นำหลักกฎหมายในมาตรา 48 มาบังคับใช้โดยอนุโลมนั้นคือเท่าที่จำเป็นและเหมาะสม ทั้งนี้ เพื่อให้การควบคุมดูแลทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ เป็นไปโดยราบรื่น และถูกต้อง ไม่ว่าทั้งเป็นการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินคนใหม่ หรือการควบคุมดูแลการทำงานของตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปที่ได้ตั้งไว้ก็ตาม

4.1.2 การควบคุมการทำงานของตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไป

สำหรับในเรื่องการควบคุมการทำงานของตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปในกรณีที่ผู้ไม่อยู่ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถอยู่ดูแลด้วยตัวเองได้นั้น ต้องเป็นไปตามที่มาตรา 50 และมาตรา 51 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดไว้ดังนี้

มาตรา 50 บัญญัติว่า “เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลจะสั่งให้ตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปจัดทำบัญชีทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ขึ้นตามที่ศาลจะมีคำสั่งก็ได้”

มาตรา 51 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับ มาตรา 802 ถ้าตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปเห็นเป็นการจำเป็นจะต้องทำการอันใดอันหนึ่งเกินขอบอำนาจที่ได้รับไว้ต้องขออนุญาตต่อศาล และเมื่อศาลสั่งอนุญาตแล้วจึงจะกระทำการนั้นได้”

จาก 2 วรรคข้างต้นนี้อาจสรุปได้ว่า เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลอาจสั่งให้ตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปจัดทำบัญชีทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ได้ ซึ่งในการสั่งของศาลก็คงเป็นไปเพื่อเป็นการตรวจสอบการทำงานของตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไป ในเวลาเดียวกันนี้ผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการก็จะได้มีโอกาสตรวจสอบได้เช่นกัน

และสำหรับกรณีมาตรา 51 นั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการที่กฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องตัวแทนได้วางหลักในเรื่องอำนาจหน้าที่ของผู้รับมอบอำนาจไว้ในมาตรา 801 และมาตรา 802 ซึ่งมีดังนี้คือ

มาตรา 801 บัญญัติว่า “ถ้าตัวแทนได้รับมอบอำนาจทั่วไป ท่านว่าจะทำกิจใด ๆ ในทางจัดการแทนตัวการก็ย่อมทำได้ทุกอย่าง

แต่การเช่นอย่างจะกล่าวต่อไปนี้ ท่านว่าหาอาจจะทำได้ไม่ คือ

(1) ขายหรือจำนองอสังหาริมทรัพย์

(2) ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์กว่าสามปีขึ้นไป

(3) ให้

(4) ประนีประนอมยอมความ

(5) ยื่นฟ้องต่อศาล

(6) มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา” และ

มาตรา 802 บัญญัติว่า “ในเหตุฉุกเฉิน เพื่อจะป้องกันมิให้ตัวการต้องเสียหาย ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าตัวแทนจะทำการใด ๆ เช่นอย่างวิญญูชนจะพึงกระทำ ก็ย่อมมีอำนาจจะทำได้ทั้งสิ้น”

เมื่อพิจารณาหลักกฎหมายที่บัญญัติไว้ในมาตรา 51 มาตรา 801 และมาตรา 802 ตามลำดับแล้ว จะได้ว่า ตามหลักทั่วไปแล้วตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปย่อมมีอำนาจทำการแทนผู้ไม่อยู่ได้ทั้งสิ้น ยกเว้นนิติกรรมที่มาตรา 801 วรรคสอง ได้กำหนดไว้ว่าจะทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลแล้วเท่านั้น อันประกอบไปด้วย

1. การขายหรือจำนองอสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากอสังหาริมทรัพย์เช่าที่ดิน บ้านซึ่งเป็นทรัพย์สินอันติดกับที่ดินแบบถาวร ล้วนเป็นทรัพย์สินที่มีราคา ดังนั้นการที่ตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปจะนำไปขายหรือจำนองจึงอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ไม่อยู่ได้ จึงกำหนดให้ขออนุญาตจากศาลก่อนจึงทำได้

2. การให้เช่าอสังหาริมทรัพย์กว่าสามปีขึ้นไป นอกจากกำหนดให้การจะนำอสังหาริมทรัพย์ไปขายหรือจำนองจะต้องขออนุญาตจากศาลก่อนแล้ว การจะนำอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน หรือบ้าน ไปให้เช่าเกินกว่า 3 ปี ก็ต้องขออนุญาตเช่นเดียวกัน

3. การให้ ในกรณีการให้เป็นเรื่องไม่มีค่าตอบแทน ดังนั้นหากปล่อยให้ตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปทำได้โดยไม่มีใครควบคุม อาจจะทำให้เกิดความเสียหายแก่กองทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ได้ เช่นกรณีข้อ 1 และข้อ 2 ตามที่กล่าวมาแล้ว

4. การประนีประนอมยอมความ การแก้ไขข้อพิพาทระหว่างบุคคลนั้น คู่กรณีอาจเลือกใช้วิธีประนีประนอมยอมความแทนการนำคดีขึ้นสู่ศาลได้หากต้องการให้มีการเจรจาตกลงระหว่างกันโดยไม่ต้องอาศัยวิธีการที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา หรือต้องการย่นระยะเวลา เช่นเรื่องการแบ่งมรดกระหว่างพี่น้อง เป็นต้น ในกรณีนี้อาจทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบแก่ผู้ไม่อยู่ได้ จึงให้ศาลเข้ามามีส่วนดูแลคุ้มครองโดยการต้องได้รับคำอนุญาตจากศาลก่อนตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปจึงจะทำได้

5. การยื่นฟ้องต่อศาล สำหรับการที่กฎหมายกำหนดให้การนำคดีขึ้นสู่ศาล ในฐานะโจทก์ของตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปต้องได้รับความยินยอมจากศาลก่อน อาจสงสัยว่าก็ศาลเป็นผู้ตัดสินคดีอยู่แล้วก็ไม่น่าจะมีปัญหาเรื่องความไม่ยุติธรรมแก่ผู้ไม่อยู่แต่อย่างใด เพราะมีสิทธิต่อสู้ได้ถึงศาลฎีกา ซึ่งเหตุผลที่กำหนดไว้เช่นนี้ก็เนื่องจากการยื่นฟ้องต่อศาลเป็นเรื่องที่ต้องใช้เงินทองเสมอเพียงแต่จะมากน้อยแล้วแต่กรณีไป รวมทั้งการต่อสู้กันระยะเวลานาน อาจก่อความผูกพันแก่กองทัพยิ่งขึ้นต่อไปอีกด้วย อนึ่ง การยื่นฟ้องต่อศาลในฐานะเป็นโจทก์ก็เชื่อว่าจะต้องเป็นฝ่ายชนะคดีเสมอไปอีกด้วย

6. การมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา สำหรับในเรื่องการมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณานั้นเป็นเรื่องของการตัดสินข้อพิพาทเช่นเดียวกับกรณีข้อ 4 และข้อ 5 เพียงแต่วิธีการตัดสินข้อพิพาทจะแตกต่างกันไป การให้อนุญาตตุลาการพิจารณาเป็นการเลือกของกลุ่มที่จะยอมให้มีการตั้งผู้ตัดสินข้อพิพาทนอกศาล นั่นคือไม่ต้องมีผู้พิพากษาเป็นผู้พิจารณาก็ได้ เพียงแต่ต้องมีการตั้งคณะอนุญาโตตุลาการขึ้นมา ก่อน ซึ่งควรเป็นบุคคลที่คู่กรณีพิพาทกันอยู่เชื่อถือและยอมรับ เช่น ญาติผู้ใหญ่ ข้าราชการ หรือ ครู อาจารย์ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม มาตรา 802 ได้วางหลักเป็นข้อยกเว้นซ้อนมาตรา 801 เข้าไปอีกว่า “ในเหตุฉุกเฉินเพื่อจะป้องกันมิให้ตัวการต้องเสียหาย ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ตัวแทนจะทำการใด ๆ เช่นอย่างวิญญูชนจะพึงกระทำ ก็ยอมมีอำนาจจะทำให้ทั้งสิ้น” จึงทำให้ข้อห้าม 6 ประการที่กำหนดไว้ในมาตรา 801 ที่ว่า ตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปจะทำมิได้เลยหากไม่ได้รับความยินยอมหรือขออนุญาตจากศาลเสียก่อน เท่านั้น กลายเป็นเรื่องที่ตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปสามารถจะทำได้หากเป็นเรื่องฉุกเฉินและเพื่อป้องกันมิให้ตัวการต้องได้รับความเสียหาย เช่น ผู้ไม่อยู่เป็นเจ้าหนี้และมูลหนี้จะขาดอายุความใน 3 วัน หรือ 7 วัน ดังนี้ ก็ต้องถือว่าเป็นเรื่องฉุกเฉินเพราะหากไม่ใช่สิทธิฟ้อง ก็จะทำให้ลูกหนี้หมดหน้าที่รับผิดชอบ คือไม่ต้องชำระหนี้ให้ผู้ไม่อยู่ จึงทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ไม่อยู่ได้ ดังนั้น กฎหมายจึงให้อำนาจแก่ตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปที่จะทำได้ทุกอย่างหากการนั้นเป็นเรื่องที่คนปกติทั่วไปซึ่งกฎหมายเรียกว่า “วิญญูชน” จะทำอย่างนี้เช่นกัน

และผลจากมาตรา 801 และมาตรา 802 ก็จะไปสอดคล้องกับบทบัญญัติมาตรา 51 ซึ่งวางหลักไว้ว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 802 ถ้าตัวแทนผู้รับมอบอำนาจ

ทั่วไปเห็นเป็นการจำเป็นจะต้องทำการอันใดอันหนึ่งเกินขอบอำนาจที่ได้รับไว้ ต้องขออนุญาตศาลและเมื่อศาลสั่งอนุญาตแล้วจึงจะกระทำการนั้นได้”

ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องของการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่และตัดสินใจของตัวแทนผู้รับอำนาจทั่วไปของผู้ไม่อยู่โดยกฎหมายนั่นเอง ส่วนการควบคุมการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่จะได้ศึกษาในหัวข้อต่อไป

4.1.3 การควบคุมการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่

ก่อนอื่นต้องเข้าใจว่าผู้จัดการทรัพย์สินเป็นเรื่องที่ศาลแต่งตั้งขึ้นมาตามที่ มาตรา 48 หรือมาตรา 49 ได้ให้อำนาจแก่ศาลไว้ ดังนั้น การควบคุมการใช้อำนาจหน้าที่ และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับผู้จัดการทรัพย์สินจึงมีทั้งข้อแตกต่างและข้อเหมือนกับตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไป ดังนี้

1. ต้องจัดทำบัญชีทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ให้เสร็จภายในสามเดือนนับแต่วัน ทราบคำสั่งแต่งตั้งของศาล แต่หากไม่ทันเพราะมีรายการเยอะหรือซับซ้อน ก็อาจขอขยาย เวลาได้ ตามที่ มาตรา 52 บัญญัติไว้ว่า “ผู้จัดการทรัพย์สินที่ศาลได้ตั้งขึ้น ต้องทำ บัญชีทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ให้เสร็จภายในสามเดือนนับแต่วันทราบคำสั่งตั้งของ ศาล แต่ผู้จัดการทรัพย์สินจะร้องขอต่อศาลให้ขยายเวลาก็ได้”

อนึ่งบัญชีทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่นั้นไม่ว่าจะเป็นการจัดทำขึ้นโดยตัวแทน ผู้รับมอบอำนาจทั่วไป ตามมาตรา 50 หรือจัดทำขึ้นโดยผู้จัดการทรัพย์สินตามมาตรา 52 จะต้องทำตามที่ มาตรา 53 กำหนดไว้คือต้องมีพยานลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้อง อย่างน้อย 2 คน ส่วนจะเป็นใครบ้างที่จะเป็นพยานได้ก็ได้กำหนดไว้เช่นกันคือ

1. คู่สมรสของผู้ไม่อยู่
2. ญาติของผู้ไม่อยู่ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว
3. บุคคลอื่นซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว หากผู้ไม่อยู่ไม่มีคู่สมรส ไม่มีญาติ หรือคู่สมรส และญาติไม่ยอมเป็นพยาน

2. อำนาจหน้าที่ของผู้จัดการทรัพย์สิน ในเรื่องนี้ มาตรา 54 ได้บัญญัติไว้ ว่า “ผู้จัดการทรัพย์สินมีอำนาจหน้าที่อย่างเดียวกับตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไป ตามมาตรา 801 และมาตรา 802 ถ้าผู้จัดการทรัพย์สินเห็นเป็นการจำเป็นจะต้องทำ การอันใดอันหนึ่งเกินขอบอำนาจ ต้องขออนุญาตต่อศาลและเมื่อศาลสั่งอนุญาต แล้วจึงจะกระทำการนั้นได้” ซึ่งแสดงว่าอำนาจเหล่านี้ของทั้งตัวแทนผู้รับมอบอำนาจ

ทั่วไปหรือผู้จัดการทรัพย์สิน ล้วนอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องตัวแทน ทั้งสิ้น เพราะกฎหมายมาตรา 54 กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่เหมือนกัน

3. ขอบอำนาจของผู้จัดการทรัพย์สินและผู้รับมอบอำนาจเฉพาะการประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 55 ได้บัญญัติไว้ว่า “ถ้าผู้ไม่อยู่ได้ตั้งตัวแทนผู้รับมอบอำนาจเฉพาะการอันใดไว้ผู้จัดการทรัพย์สินจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับ การอันเป็นอำนาจเฉพาะการนั้นไม่ได้ แต่ถ้าปรากฏว่าการที่ตัวแทนจัดทำอยู่นั้น อาจจะเสียหายแก่ผู้ไม่อยู่ ผู้จัดการทรัพย์สินจะร้องขอให้ศาลถอดถอนตัวแทนนั้น เสียก็ได้” เนื่องจากในบางกรณีผู้ไม่อยู่ได้ตั้งผู้รับมอบอำนาจเฉพาะการไว้ และศาลก็ แต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่เช่นกัน แต่คนละขอบเขต ดังนั้นกฎหมายมาตรา 55 จึงห้ามไม่ให้ผู้จัดการทรัพย์สินเข้าไปยุ่ง เกี่ยวกับการทำงานในขอบอำนาจของผู้รับมอบอำนาจเฉพาะการ แต่หากปรากฏว่าผู้รับ มอบอำนาจเฉพาะการทำให้เกิดความเสียหายแก่กองทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่แล้วละก็ กฎหมายให้อำนาจผู้จัดการทรัพย์สินร้องต่อศาลเพื่อขอใบถอดถอนผู้รับมอบอำนาจเฉพาะ หรือตัวแทนของผู้ไม่อยู่ได้ ส่วนศาลจะสั่งตามคำร้องขอหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับพยานและ หลักฐานประกอบคำร้องนั่นเอง

4. การควบคุมการจัดการทรัพย์สินของผู้จัดการทรัพย์สิน ในเรื่องการ ควบคุมการจัดการทรัพย์สินของผู้จัดการทรัพย์สินในข้อนี้เป็นไปตามที่มาตรา 56 ได้บัญญัติ ไว้ว่า “เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ หรือ เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) ให้ผู้จัดการทรัพย์สินหาประกันอันสมควรในการจัดการ ทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ตลอดจนการมอบคืนทรัพย์สินนั้น

(2) ให้ผู้จัดการทรัพย์สินแถลงถึงความเป็นอยู่แห่งทรัพย์สินของ ผู้ไม่อยู่

(3) ถอดถอนผู้จัดการทรัพย์สิน และตั้งผู้อื่นให้เป็นผู้จัดการ ทรัพย์สินแทนต่อไป”

ซึ่งจะเห็นว่าเป็นการควบคุมโดยผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้อง ขอต่อศาลหรือเป็นกรณีที่ศาลเห็นสมควร ก็มีอำนาจสั่งได้เองเช่นกัน

5. บำเหน็จของผู้จัดการทรัพย์สิน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 57 ได้บัญญัติไว้ว่า “ในคำสั่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน ศาลจะกำหนดบำเหน็จให้แก่ผู้จัดการทรัพย์สินโดยจ่ายจากทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่นั้นก็ได้ ถ้าศาลมิได้กำหนดผู้จัดการทรัพย์สินจะร้องขอต่อศาลให้กำหนดบำเหน็จ ในภายหลังก็ได้

ถ้าผู้จัดการทรัพย์สิน หรือผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการร้องขอ หรือเมื่อมีกรณีปรากฏแก่ศาลว่า พฤติการณ์เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลจะสั่งกำหนดบำเหน็จ ลด เพิ่ม หรือกลับให้บำเหน็จแก่ผู้จัดการทรัพย์สินอีกก็ได้”

เนื่องจากผู้จัดการทรัพย์สินได้รับการแต่งตั้งโดยคำสั่งศาล ดังนั้น ศาลจึงต้องเป็นผู้กำหนดบำเหน็จแก่ผู้จัดการทรัพย์สิน โดยจ่ายจากกองทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ และเมื่อได้มีการจ่ายบำเหน็จค่าตอบแทนไปแล้ว หากผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการหรือผู้จัดการทรัพย์สินร้องขอต่อศาล หรือเมื่อมีกรณีปรากฏแก่ศาลว่าผู้จัดการทรัพย์สินมีพฤติการณ์เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินเปลี่ยนแปลงได้ ก็อาจมีการกำหนดบำเหน็จไม่ว่าจะเป็นการลดใช้บำเหน็จ ลด เพิ่ม หรือกลับไปให้บำเหน็จแก่ผู้จัดการทรัพย์สินก็ได้

6. ความสิ้นสุดของการเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน เป็นไปตามที่ได้มีการกำหนดบัญญัติไว้ในมาตรา 58 ว่า “ความเป็นผู้จัดการทรัพย์สินย่อมสิ้นสุดลงในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ผู้ไม่อยู่นั้นกลับมา

(2) ผู้ไม่อยู่นั้นมิได้กลับมา แต่ได้จัดการทรัพย์สินหรือตั้งตัวแทนเพื่อจัดการทรัพย์สินของตนแล้ว

(3) ผู้ไม่อยู่ถึงแก่ความตายหรือศาลมีคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญ

(4) ผู้จัดการทรัพย์สินลาออกหรือถึงแก่ความตาย

(5) ผู้จัดการทรัพย์สินเป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้

ความสามารถ

(6) ผู้จัดการทรัพย์สินเป็นบุคคลล้มละลาย

(7) ศาลถอดถอนผู้จัดการทรัพย์สิน”

ดังนั้นเหตุแห่งการสิ้นสุดของการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินจึงมีได้หลายสาเหตุไม่ว่าจะเกิดจากตัวผู้จัดการทรัพย์สินเอง เช่น การตาย หรือโดยผลแห่งกฎหมาย เช่น การตกเป็นบุคคลล้มละลาย รวมทั้งการถูกถอดถอนโดยศาล และในเรื่องความสิ้นสุดของการเป็นผู้จัดการทรัพย์สินก็ยังคงปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรา 59 อีกด้วย โดยเฉพาะเมื่อถูกถอดถอนตามกรณีที่ 4 หรือ 5 หรือ 6 ย่อมจะต้องมีการส่งมอบทรัพย์สินให้กับบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากศาลให้เป็นผู้จัดการทรัพย์สินแทนด้วย

4.2 กรณีที่ถือว่าผู้ไม่อยู่ถึงแก่ความตายหรือคนสาบสูญ

เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่หรือไม่มีใครได้รับข่าวคราวหรือพบเห็นจนล่วงเลยเวลาที่กฎหมายไม่สามารถจะคุ้มครองดูแลสิทธิและกองทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ด้วยหลักกฎหมายว่าด้วยผู้ไม่อยู่ตามมาตรา 48 ได้อีกต่อไป รวมทั้งความหวังว่าบุคคลนั้นจะกลับมาก็เริ่มน้อยลงไปตามเวลาที่ผ่านไป ดังนั้นเพื่อความเหมาะสมและดูแลรักษาผลประโยชน์ทั้งของผู้ไม่อยู่และผู้มีส่วนได้เสีย ไม่ว่าจะเป็นคู่สมรสญาติพี่น้อง บิดา มารดา กฎหมายจึงได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องคนสาบสูญไว้อีกด้วย

4.2.1 หลักเกณฑ์ของการเป็นคนสาบสูญ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 61 ได้บัญญัติเกี่ยวกับคนสาบสูญ ซึ่งเป็นเรื่องของผู้ไม่อยู่ที่กฎหมายถือว่าถึงแก่ความตายโดยผลของกฎหมายไว้ว่า “ถ้าบุคคลใดได้ไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และไม่มีใครรู้แน่ว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ตลอดระยะเวลาห้าปี เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนสาบสูญก็ได้

ระยะเวลาตามวรรคหนึ่งให้ลดเหลือสองปี

(1) นับแต่วันที่การรบหรือสงครามสิ้นสุดลง ถ้าบุคคลนั้นอยู่ในการรบหรือสงคราม และหายไปในการรบหรือสงครามดังกล่าว

(2) นับแต่วันที่ยานพาหนะที่บุคคลนั้นเดินทาง อับปาง ถูกทำลาย หรือสูญหายไป

(3) นับแต่วันที่เหตุอันตรายแก่ชีวิตนอกจากที่ระบุไว้ใน (1) หรือ (2) ได้ผ่านพ้นไป ถ้าบุคคลนั้นตกอยู่ในอันตรายเช่นว่านั้น”

จากหลักกฎหมายในมาตรา 61 ทำให้สามารถแยกหลักเกณฑ์ของการเป็นคนسابสูญออกเป็น 2 กรณี คือ

1. การเป็นคนسابสูญกรณีธรรมดา ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 61 วรรคหนึ่ง
2. การเป็นคนسابสูญกรณีพิเศษ ตามที่บัญญัติไว้โดยมาตรา 61 วรรคสอง

แม้ว่าในแต่ละกรณีจะมีความแตกต่างกันในเรื่องระยะเวลาและสาเหตุที่จะทำให้เป็นคนسابสูญก็ตามที่ แต่หลักเกณฑ์ในเรื่องสิทธิของบุคคลที่จะร้องขอและเรื่องต้องมีคำสั่งศาลนั้นยังใช้หลักเกณฑ์ที่เหมือนกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเป็นคนسابสูญกรณีธรรมดา

ในเรื่องคนسابสูญกรณีธรรมดาก็ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 61 วรรคหนึ่งที่กำหนดไว้ว่า

- 1.1 บุคคลนั้นต้องไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ตลอดเวลา 5 ปี
- 1.2 ต้องไม่มีใครทราบว่ามีชีวิตอยู่หรือไม่เพราะไม่มีใครทราบข่าว หรือ

พบเห็นบุคคลนั้น

- 1.3 ต้องมีการร้องขอจากผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการต่อศาล

เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ในการเป็นคนسابสูญกรณีธรรมดาแล้ว เรื่องที่สำคัญคือระยะเวลาที่ต้องครบ 5 ปี และต่อเนื่องด้วย ดังนั้นการเริ่มนับจึงควรเริ่มนับตั้งแต่วันสุดท้ายที่ได้พบเห็นบุคคลนั้น หรือได้รับข่าวคราวของบุคคลนั้น ซึ่งข่าวคราวไม่ว่าจะเป็นจากบุคคลนั้นเอง หรือจากบุคคลอื่นก็ตาม เช่น นาย ก. ออกจากบ้านไปทำงานวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2553 แล้วหายไป การจะถือว่าเป็นระยะเวลาที่ครบ 5 ปี เมื่อใดก็ต้องเริ่มนับวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2553 เป็นวันแรก และครบระยะเวลา 5 ปี ในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2558 ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการก็สามารถจะไปใช้สิทธิในการร้องขอต่อศาลเพื่อสั่งให้เป็นคนسابสูญในวันรุ่งขึ้น คือวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2558 นั้นเอง

สำหรับปัญหาว่าใครจะเป็นผู้มีส่วนได้เสียที่จะมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้สั่งให้ผู้ไม่อยู่เป็นคนسابสูญได้นั้นก็ควรให้สิทธิกับผู้มีส่วนได้เสียตามที่มาตรา 48 หรือมาตรา 49 ได้กำหนดไว้ในเรื่องผู้ไม่อยู่นั้นเอง

ในเรื่องคำสั่งศาลให้เป็นคนسابสูญในกรณีธรรมดานั้น เป็นเรื่องสำคัญมากพอ ๆ กับเรื่องระยะเวลาที่ต้องครบ 5 ปี เช่นกัน เพราะตราบใดที่ศาลยังไม่มีคำสั่งให้บุคคลใดเป็นคนسابสูญ บุคคลนั้นก็จะยังคงเป็นเพียงผู้ไม่อยู่ตลอดไป

ดังนั้น การไม่อยู่หรือการออกไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ของบุคคลใด อาจยาวนานจนล่วงเลยระยะเวลา 5 ปี และอาจเกิดได้กับบุคคลหนึ่งบุคคลใดก็ได้ เป็นการออกไปเที่ยว ไปดูหนัง ไปทำงาน แล้วเมื่อบุคคลนั้นไม่กลับมา การรอคอยของผู้มีส่วนได้เสียอาจจะรอคอยด้วยความหวังไปเรื่อย ๆ ได้ แต่การไม่อยู่ของบุคคลนั้นย่อมมีผลในกฎหมาย ซึ่งอาจกระทบทั้งกองทัพยศของบุคคลนั้นเอง และอาจกระทบในด้านความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องด้วย เช่น คู่สมรสหรือบุตรก็ได้ กฎหมายจึงต้องวางหลักเกณฑ์ในเรื่องสาบสูญไว้

แต่อย่างไรก็ตาม การออกไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ในบางครั้งอาจเป็นเพราะมีสาเหตุหรือเหตุการณ์ที่มีอันตราย หรือทำให้ความหวังว่าจะกลับมาแทบจะไม่มี หรือมีความหวังก็น้อยมาก เช่น ทหารไปรบหรือไปสงคราม การไปเที่ยวทางเรือแล้วเรืออัปปาง เป็นต้น ดังนั้นในมาตรา 61 วรรคสอง จึงได้มีการร่นระยะเวลาจาก 5 ปี ในมาตรา 61 วรรคหนึ่ง ให้เหลือเพียง 2 ปีเท่านั้น หากการไม่กลับมาของบุคคลหนึ่งบุคคลใด เข้าตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 61 วรรคสอง ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. นับแต่วันที่การรบหรือสงครามสิ้นสุดลง ถ้าบุคคลนั้นอยู่ใน การรบหรือสงคราม และหายไปในการรบหรือสงครามดังกล่าว สำหรับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในข้อนี้ เพราะการรบหรือการทำสงครามย่อมมีอันตรายต่อชีวิตได้ ดังนั้น หากบุคคลใดไปรบหรือไปทำสงคราม และหายไปหลังการรบหรือสงครามสิ้นสุด ก็ให้เริ่มต้นนับระยะเวลา 2 ปี ตั้งแต่วันที่การรบหรือสงครามสิ้นสุดลงนั่นเอง ดังนั้นหากสงครามหรือการรบสิ้นสุดลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 ก็ต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 และจะครบ 2 ปี ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะเริ่มไปร้องขอต่อศาลให้สั่งให้เป็นคนสาบสูญได้ในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 เป็นต้นไปได้

2. นับแต่วันที่ยานพาหนะที่บุคคลนั้นเดินทาง อัปปาง ถูกทำลาย หรือสูญหายไป สำหรับเงื่อนไขในข้อ 2 นี้ เพราะบุคคลหนึ่งบุคคลใดอาจเดินทางโดยทางอากาศ ทางน้ำ หรือทางบกก็ได้ หากไม่มีเหตุอันตรายบุคคลนั้นก็กลับสู่ภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ได้โดยปลอดภัยตามปกติ แต่สำหรับบุคคลบางคนไม่ได้เป็นเช่นนี้ เช่นไปทัวร์ต่างประเทศและเดินทางโดยเครื่องบิน หากเกิดอุบัติเหตุเครื่องบินตกบนภูเขาโดยไม่มีใครพบศพ ไม่มีใครได้ข่าวหรือพบเห็นบุคคลนั้นอีกเลย ก็ต้องถือว่าเป็นการสาบสูญกรณี

พิเศษเพราะโอกาสจะรอดชีวิตกลับมาแทบไม่มีเลยก็ที่ต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ยานพาหนะที่บุคคลนั้นได้เดินทางหรือโดยสารไปด้วยได้เกิดอุบัติเหตุไม่ว่าจะเป็นเครื่องบินตก เรือล่ม หรือรถยนต์ตกเหว

แต่มีข้อสังเกตว่าเมื่อเกิดเหตุเหล่านี้แล้วต้องไม่สามารถทราบได้ว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่เพราะไม่พบศพหรือตัวบุคคลนั้นหรือข่าวคราวของบุคคลนั้นอีกเลย และระยะเวลา 2 ปีก็จะเริ่มนับตั้งแต่วันที่เกิดอุบัติเหตุ เช่นเกิดเหตุเครื่องบินตก วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 ก็ต้องนับวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 เป็นวันแรก และจะไปครบ 2 ปี ในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะเริ่มไปใช้สิทธิในการร้องขอต่อศาลได้ในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 เป็นต้นไป

3. นับแต่วันที่เหตุอันตรายนแก่ชีวิตนอกจากที่ระบุไว้ใน (1) หรือ (2) ได้ผ่านพ้นไป ถ้าบุคคลนั้นตกอยู่ในอันตรายเช่นว่านั้น สำหรับเงื่อนไขในข้อนี้ เป็นกรณีที่ผู้ร่างกฎหมายมีเจตนาให้ครอบคลุมไปถึงภัยอันตรายทั้งหลายที่อาจทำให้มนุษย์ได้รับอันตรายถึงตายได้ และต้องไม่ใช่สาเหตุตามข้อ 1 และ 2 ข้างต้นด้วย เช่น เกิดน้ำป่าไหลหลาก ไฟไหม้ป่า คลื่นยักษ์ ภูเขาไฟระเบิดหรือแผ่นดินไหว เป็นต้น ซึ่งสาเหตุแห่งการตายของมนุษย์ที่ยกมาล้วนเป็นภัยอันตรายที่ไม่อยู่ในข้อ 1 และข้อ 2 แต่ก็เป็นอันตรายที่ทำให้คนตายได้เช่นกัน ดังนั้นระยะเวลาของการسابสูญของบุคคลที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขข้อ 3 ก็จะไม่เหลือแค่ 2 ปี โดยต้องเข้าตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือบุคคลนั้นต้องอยู่ในอันตรายเช่นนี้ด้วย และการเริ่มนับระยะเวลา 2 ปี จะเริ่มนับตั้งแต่วันที่เหตุภัยอันตรายนั้นได้ผ่านพ้นไป เช่น นาย ก. ไปเที่ยวหน้าตกในวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2553 ขณะกำลังเล่นน้ำตกก็เกิดน้ำป่าไหลหลากพัดพา นาย ก. และนักท่องเที่ยวที่เล่นน้ำตกอยู่ด้วยไปหมด และหาศพนาย ก. ไม่เจอ และไม่มีใครได้ข่าวหรือพบเห็นนาย ก. อีกเลย ดังนั้นก็ต้องถือว่าเข้ากรณีของเหตุของการسابสูญในข้อ 3 แล้ว และจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่เหตุอันตรายนแก่ชีวิต นอกจากข้อ 1 และข้อ 2 ได้ผ่านพ้นไป ก็คือเริ่มนับตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2553 และจะครบ 2 ปี ในวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2555 ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะเริ่มไปใช้สิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อสั่งให้บุคคลนั้นคือนาย ก. เป็นคนسابสูญได้ในวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2555 ต่อไป

ดังนั้น สำหรับหลักเกณฑ์ในเรื่องการเป็นคนسابสูญตามมาตรา 61 นั้น ก็ต้องครบตามเงื่อนไขไม่ว่าจะเป็นสาเหตุของการเป็นคนسابสูญ ระยะเวลา และคำสั่งศาลด้วยจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไปไม่ได้

4.2.2 ผลของคำสั่งศาลให้เป็นคนسابสูญ

ในเรื่องนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ทั้งหมด 3 มาตราด้วยกันคือ

1. มาตรา 62 บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งศาลได้มีคำสั่งให้เป็นคนسابสูญให้ถือว่าถึงแก่ความตายเมื่อครบกำหนดระยะเวลาดังที่ระบุไว้ในมาตรา 61”

2. มาตรา 63 บัญญัติว่า “เมื่อบุคคลผู้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนسابสูญนั้นเอง หรือ มีผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอต่อศาล และพิสูจน์ได้ว่าบุคคลผู้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนسابสูญนั้นยังคงมีชีวิตอยู่ก็ดี หรือว่าตายในเวลาอื่นผิดไปจากเวลาดังระบุไว้ในมาตรา 62 ก็ดี ให้ศาลสั่ง ถอนคำสั่งให้เป็นคนسابสูญนั้น แต่การถอนคำสั่งนี้ ย่อมไม่กระทบกระเทือนถึงความสมบูรณ์แห่งการทั้งหลายอันได้ทำไปโดยสุจริต ในระหว่างเวลาดังแต่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนسابสูญจนถึงเวลาถอน คำสั่งนั้น

บุคคลผู้ได้ทรัพย์สินมาเนื่องแต่การที่ศาลสั่งให้บุคคลใดเป็นคนسابสูญ แต่ต้องเสียสิทธิของตนไปเพราะศาลสั่งถอนคำสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนسابสูญให้นำบทบัญญัติว่าด้วยลามิควรได้แห่งประมวลกฎหมายนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

3. มาตรา 64 บัญญัติว่า “คำสั่งศาลให้เป็นคนسابสูญ หรือคำสั่งถอนคำสั่งให้เป็นคนسابสูญ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

การที่กฎหมายกำหนดเรื่องคำสั่งศาลให้เป็นคนسابสูญและการเพิกถอนคำสั่งให้เป็นคนسابสูญต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา ก็เพราะต้องการให้บุคคลภายนอกได้ทราบและป้องกันมิให้มีการกล่าวอ้างเพื่อหาประโยชน์จากคนسابสูญได้นั่นเอง

นอกจากนี้คนسابสูญเป็นกรณีของการสิ้นสภาพบุคคลโดยผลของกฎหมาย และไม่มีใครรู้แน่ชัดว่าคนที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนسابสูญนั้นได้ตายไปแล้วจริง ๆ หรือยังคงมีชีวิตอยู่ ซึ่งมีเรื่องต้อง 2 กรณี คือ

1. ในกรณีคนسابสูญได้ตายไปแล้วจริง ๆ โดยมีการยืนยันและหลักฐานชัดเจน เช่น มีการพบศพในเวลาหลังจากมีคำสั่งศาลให้เป็นคนسابสูญแล้ว ผลในกฎหมายในเรื่องสถานะในครอบครัว ก็จะต้องถือว่าการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการตายของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ตามที่มาตรา 1501 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า “การสมรสย่อมสิ้นสุดลงด้วยความตาย การหย่า หรือศาลพิพากษาให้เพิกถอน” และในเรื่องทรัพย์สินของผู้ตายก็จะต้องเป็นไปตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก มาตรา 1620 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ถ้าผู้ใดตายโดยไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้หรือทำพินัยกรรมไว้แต่ไม่มีผลบังคับได้ ให้ปันทรัพย์มรดกทั้งหมดแก่ทายาทโดยธรรมของผู้ตายนั้นตามกฎหมาย

ถ้าผู้ใดตายโดยได้ทำพินัยกรรมไว้ แต่พินัยกรรมนั้นจำหน่ายทรัพย์หรือ มีผลบังคับได้แต่เพียงบางส่วนแห่งทรัพย์มรดกให้ปันส่วนที่มีได้จำหน่าย โดยพินัยกรรม หรือส่วนที่พินัยกรรมไม่มีผลบังคับให้แก่ทายาทโดยธรรมตามกฎหมาย”

2. กรณีคนสาบสูญได้กลับมา ในกรณีนี้ก็ต้องคืนสภาพบุคคลโดยศาลต้องการมีคำสั่งถอนการเป็นคนสาบสูญและมีการคืนทรัพย์สินของคนสาบสูญให้กับบุคคลนั้นด้วย

ในกรณีที่บุคคลใดได้รับทรัพย์สินเพราะการสาบสูญโดยคำสั่งศาลของคนสาบสูญและต้องเสียสิทธิไปเพราะการกลับมาของคนสาบสูญนั้นกฎหมายมาตรา 63 วรรคท้าย ให้นำบทบัญญัติเรื่องลาภมิควรได้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายยังคงให้ความคุ้มครองกับบุคคลผู้สุจริตอยู่เสมอโดยพิจารณาได้จากมาตรา 63 วรรคหนึ่ง โดยได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่า “การถอนคำสั่งสาบสูญย่อมไม่กระทบกระเทือนถึงความสมบูรณ์แห่งการทั้งหลายที่บุคคลที่ได้รับทรัพย์สินของคนสาบสูญมาได้กระทำไปโดยสุจริตในระหว่างเวลาตั้งแต่ศาลได้มีคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญ จนถึงเวลาถอนคำร้องสาบสูญ” ทั้งนี้ไม่ว่าจะกินเวลายาวนานเพียงใด และได้กระทำการอะไรโดยสุจริตต่อทรัพย์สินนี้ได้รับมา เช่น ซื้อ ขาย จำนอง จำนำ

ปัญหาที่ตามมาคือ จะทราบได้อย่างไรว่าสุจริตหรือไม่ ก็คงเป็นเรื่องของฝ่ายที่อ้างว่าสุจริต จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นเท่านั้นว่าสุจริตจริง

และประเด็นสุดท้ายที่ต้องพึงระลึกไว้ก็คือการเป็นคนสาบสูญนั้นให้ถือว่าบุคคลนั้นถึงแก่ความตายเมื่อครบระยะเวลา 5 ปี หรือ 2 ปี แล้วแต่กรณี ไม่ใช่วันที่ศาลได้มีคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญ ซึ่งเป็นไปตามที่มาตรา 62 ได้บัญญัติไว้นั่นเอง

ส่วนเรื่องสถานะในครอบครัว เนื่องจากการสาบสูญที่คู่สมรสนำไปเป็นเหตุฟ้องหย่าได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1515 (5) ซึ่งบัญญัติไว้

ว่า “สามีหรือภริยาถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ หรือไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ เป็นเวลาเกินสามปีโดยไม่มีใครทราบแน่ชัดว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้” และเมื่อศาลสั่งให้หย่าได้ การสมรสก็สิ้นสุดลง การกลับมาของคนสาบสูญก็ไม่กระทบกับสถานะในครอบครัวอีกต่อไป